

•
ANALELE ȘTIINȚIFICE
ALE
UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
DIN IAȘI
(SERIE NOUĂ)

ISTORIE

TOM LXVII
2021

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

CUPRINS

Actele Conferinței „Civilizație aulică și civilizație urbană în Moldova și Țara Românească. Secolele XIV-XVII”

Maria Magdalena Székely, <i>Civilizație aulică și civilizație urbană în Moldova și Țara Românească. Secolele XIV-XVII (Cuvânt înainte)</i>	11
Radu Cârциumar, <i>O ipoteză privind datarea primei fresce din Biserica Domnească a Târgoviștei în vremea lui Mihnea Turcitul</i>	17
Liviu Marius Ilie, <i>Domnia și cancelaria – danie și cronologie în perioada Paștilor în Țara Românească (secolul al XV-lea)</i>	27
Maria Magdalena Székely, <i>Daruri, mărfuri și obiecte de prestigiu la curtea Moldovei în secolul al XVI-lea</i>	33
Minodora Cârциumar, <i>Inelul jupâniței Vlădae. O descoperire arheologică și implicațiile ei istorice</i>	59
Ștefan S. Gorovei, <i>În căutarea „patriciatului” pierdut. O revenire</i>	77
Marius Păduraru, <i>„Pe vremea ce au fost Mareș banul vornic mare, fiind mare și putêrnecu”. Adăugiri la biografia marelui dregător muntean Mareș Băjescu</i>	89

Daniela Orzață, <i>Ancient library of Alexandria foreign book fund</i>	111
Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, <i>Soldats provenant du milieu rural de la province de Mésie Inférieure dans les légions romaines</i>	129
Iulia Dumitrache, <i>Haine pentru soldați: contracte cu statul roman și afaceri personale</i>	135
Fabian Doboș, <i>Augustin – al doilea Atanasie</i>	143

Andrei Constantin Sălăvăstru, <i>The doctrine of lawful rebellion in the princely proclamations of the French wars of religion</i>	151
Sorin Grigoruță, <i>„A slujit domniei mele cu dreptate și cu credință”. Câteva considerații privitoare la Andrei, hatmanul lui Petru vodă Șchiopul</i>	165
Eduard Rusu, <i>Muzica nunților domnești</i>	189
Gheorghe Lazăr, <i>Danii românești în favoarea așezămintelor ortodoxe sud-dunărene. Noi mărturii documentare</i>	201
Mihai-Bogdan Atanasiu, <i>Crâmpeie din istoria Bisericii Sfinții Teodori din Iași prin însemnări de odinioară</i>	219

Cuprins

Alexandru-Florin Platon, <i>Evenimentele anului 1821 în corespondența unui negustor genevez din Odesa: Jean-Justin (Jules) Rey</i>	231
Cristian Ploscaru, <i>Between the diplomacy of war or peace and the Ottoman occupation of the Romanian Principalities (1821-1822)</i>	245
Laurențiu Rădvan, <i>Un plan necunoscut al orașului Târgoviște din 1831</i>	265
Mihai-Cristian Amărieuței, Simion-Alexandru Gavriș, <i>Administrația moldoveană la începutul perioadei regulamentare: funcționarii Ministerului de Interne și ai Comitetului Sănătății (1834)</i>	279
Andrei Melinte, <i>Din istoricul înființării orașelor din Țara Românească în prima jumătate a secolului al XIX-lea</i>	301
Remus Tanasă, <i>Between "millet" and self-determination: the Ottoman-Armenian case</i>	321
Aleksandr Stykalin, Ioan-Augustin Guriță, <i>Din corespondența arhimandritului Iuliu Scriban cu arhiepiscopul Arsenie Stadnički păstrată la Moscova</i>	331
Ștefan Crăciun, <i>Nicolae B. Cantacuzino – primul trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Berna (1911-1912)</i>	355
Claudiu-Lucian Topor, <i>German administration in Romania under military occupation: everyday life in the vicinity of the operations army (1916-1918)</i>	365
Stefano Santoro, <i>The image of Bolshevism in the Italian public opinion, 1917-1919</i>	377

Lucian Leuștean, <i>New contributions on the dispute at the Peace Conference (February-March 1920) concerning the Romanian-Hungarian border</i>	391
Krzysztof Nowak, <i>Motivations, obstacles and complications on the path of Polish diplomacy to an alliance with Romania. Reflections on the 100th anniversary of the Polish-Romanian military alliance of 1921</i>	405
Árpád Hornyák, <i>The League of Nations loan to Hungary in 1924 with special regard to Yugoslav aspects</i>	421
Ionel Moldovan, <i>Noi considerații privitoare la înființarea Facultății de Teologie din Chișinău (1926)</i>	443
Andreea Dahlquist, <i>Romanian propaganda in Sweden during the Second World War</i>	459
Elena Dragomir, <i>Relațiile comerciale cu Occidentul în concepția economică a României postbelice. Argumente pentru o nouă perspectivă de studiu</i>	475
Daniel Lazăr, <i>30 de ani de la destrămarea R.S.F. Iugoslavia. Despre politică, societate și „cultură de masă” – considerații</i>	495

<i>In memoriam: Mihail Vasilescu, Ioan Caproșu, Ion Agrigoroaiei</i>	507
<i>Recenzii și note bibliografice</i>	513
EUSEBIU DE CEZAREEA, <i>Istoria bisericească</i> , traducere din limba greacă veche, studiu introductiv și note de Teodor Bodogae, ediție revizuită de Tudor Teoteoi, Basilica, București, 2020, 560 p. (PSB, s.n. 20) (Nelu Zugravu); <i>Beyond Ambassadors; Consuls, Missionaries, and Spies in Premodern Diplomacy</i> , ed. Maurits Ebben și Louis Sicking, Leiden, Editura Brill, 2020, 236 p. (Mihai Covaliu); Rebecca Haynes, <i>Moldova: A History</i> , London,	

New York, I. B. Tauris, 2020, xvi + 240 p. (*Laurențiu Rădvan*); Carol Iancu, *Evreii din Hârlău și împrejurimi. Istorie și memorie*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2020, 250 p. (*Dănuț Fotea*); Victor Taki, *Russia on the Danube: Empire, Elites, and Reform in Moldavia and Wallachia 1812-1834*, Budapest, Vienna, New York, Central European University Press, 2021 (*Cristian Ploscaru*); Mirel Bănică, *Bafta, Devla și Haramul. Studii despre cultura și religia romilor*, Iași, Editura Polirom, 2019, 472 p. (*Monica Chicuș*); David E. Nye, *American Illuminations. Urban Lighting, 1800–1920*, Cambridge, The MIT Press, 2018, x + 280 p. (*Simion Câlția*); Mihai Ștefan Ceaușu, Ion Lihaciu, *Autonomia Bucovinei (1848-1861). Studiu și documente*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2021, 374 p. (*Ioan-Gabriel Chiraș*); *Universitatea din Cluj în perioada interbelică*, vol. III, *Facultatea de Litere și Filosofie*, coordonator Ana-Maria Stan, editori Ioan-Aurel Pop, Simion Simon, Ioan Bolovan, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2019, 364 p. (*Dragoș Jipa*); Radu Ioanid, *Pogromul de la Iași*, ediție îngrijită de Elisabeth Ungureanu, prefață de Alexandru Florian, București, Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, Iași, Polirom, 2021, 142 p. (*Mihai-Daniel Botezatu*); Michael Shafir, *România Comunistă (1948-1985). O analiză politică, economică și socială*, traducere din limba engleză de Mihai-Dan Pavelescu, București, Editura Meteor Press, 2020, 432 p. (*Andrei Mihai Rîpanu*); *Panorama comunismului în România*, ed. de Liliana Corobca, Iași, Editura Polirom, 2020, 1150 p. (*Daniel Chiriac*).

Abrevieri

Maria Magdalena SZÉKELY*

Civilizație aulică și civilizație urbană în Moldova și Țara Românească. Secolele XIV-XVII (Cuvânt înainte)

În ziua de 11 februarie 2021, s-au desfășurat, în sistem online, lucrările conferinței „Civilizație aulică și civilizație urbană în Moldova și Țara Românească. Secolele XIV-XVII”, organizată de Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” din Târgoviște.

Programul a cuprins 16 comunicări de arheologie și de istorie, prezentate de specialiști din București, Cluj-Napoca, Craiova, Iași, Pitești, Ploiești, Suceava și Târgoviște, al căror domeniu de cercetare se circumscrie tematicii alese pentru această reuniune științifică. Din păcate, nu toți autorii au predat textele pentru tipar. Dat fiind, însă, interesul manifestat de medievistii noștri față de subiectele dezbătute în cadrul conferinței, organizatorii au decis să publice rezumatele comunicărilor care lipsesc din acest grupaj, cu nădejdea că studiile, în integralitatea lor, vor fi introduse fără întârziere în circuitul științific.

Lucrările pot fi urmărite pe canalul YouTube, la următoarea adresă:
https://www.youtube.com/channel/UCF0I_vddewhW-Odc8yW9z_A.

Rezumatele comunicărilor nepublicate

Ștefan Dejan, *Date istorice și arheologice cu privire la etapele de construcție ale Curții Domnești de la Suceava*

Păstrată astăzi doar prin câteva ziduri care abia se ridică de la suprafața solului, Curtea Domnească din vechea capitală a Moldovei a fost martora multor evenimente care s-au derulat de-a lungul secolelor. Primele mențiuni documentare ale existenței curții datează din ultimii ani ai secolului XIV, dar acestea sunt de ordin topografic, fără să existe o descriere a palatului domnesc sau a zonei înconjurătoare. O descriere a ceea ce trebuie să cuprindă o curte domnească îi aparține lui Dimitrie Cantemir, care face

* Prof. univ. dr., Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România; magdaszekely@yahoo.fr.

distincția între palatul domnesc, locul unde stătea domnul și unde se desfășurau diverse ceremonii, și spațiile anexe care găzduiau cămărilor domnești și locuințele slujbașilor. Ruinarea Curții Domnești, mai ales din a doua jumătate a secolului XVII (deja, la 1700, solul polonez Rafael Leszczynski o găsește pustie), și lipsa unor date documentare concrete despre aspectul acestui spațiu au oferit arheologiei posibilitatea de a contribui cu informații esențiale pentru istoria acestui monument. Cercetările efectuate începând din a doua jumătate a secolului trecut au arătat că Petru I este cel care a ridicat o primă construcție de lemn și un turn; aceste prime amenajări vor continua sub urmașii săi, maxima dezvoltare a curții fiind atribuită domniei lui Ștefan cel Mare. Contribuții importante vor avea Petru Rareș, care ridică o biserică în imediata apropiere a palatului domnesc, și Vasile Lupu, din timpul căruia datează ultima refacere a monumentului. Distrugerea aproape totală și ridicarea în zona centrală, peste ruine, a unor case începând cu secolul XVIII, au făcut să se piardă cea mai mare parte din elementele care compuneau Curtea Domnească, oferind ulterior posibilitatea specialiștilor de a valorifica datele adunate în timp și de a le folosi creativ pentru cât mai multe ipoteze.

Monica Dejan, *Curtea Domnească de la Suceava și istoria ei reconstituită din cioburi*

Monumentele medievale ale Sucevei sunt martori peste timp ai unei foste glorii și un prilej de mândrie pentru contemporani. Totuși, din zestrea medievală a orașului au dispărut alte numeroase monumente, una dintre cele mai importante pierderi fiind Curtea Domnească. Păstrată doar prin câteva ziduri de mici dimensiuni, salvate pentru că se integraseră în construcția unei case ridicate în secolul XIX, Curtea Domnească nu mai are astăzi aspectul impozant a ceea ce ne-am putea imagina că însemna un palat. Nu există ziduri, ferestre, uși, camere, elemente de arhitectură sau fresce. Singurele elemente astăzi vizibile sunt pivnițele, în parte ruinate, dar care mai păstrează bolți și câțiva stâlpi de susținere. Totuși, cercetările arheologice efectuate, cu întreruperi semnificative, aproape 50 de ani, au îmbogățit istoria acestui monument cu ajutorul obiectelor găsite aici: cele mai multe dintre descoperiri sunt fragmente ceramice, dar la acestea se adaugă monede, inclusiv un tezaur, obiecte de podoabă, diverse obiecte casnice, varietatea lor provocând specialiștii în determinarea și valorizarea lor. Totuși, micile fragmente colorează în imaginație aceste ziduri lipsite de orice podoabă astăzi: un fragment de buton smălțuit dovedește existența unei decorații exterioare, iar cele câteva fragmente de frescă arată o pictură interioară în anumite încăperi. Camerele aveau pavaj realizat din plăci ceramice, iar cantitatea și varietatea fragmentelor de cahle demonstrează existența sobelor. Curtea avea și un sistem de alimentare cu apă, fiind descoperite numeroase fragmente de olane și chiar un traseu care ducea apele reziduale în zona Șipot. Numeroasele monede descoperite de-a lungul timpului au oferit posibilitatea de a data cu mai multă exactitate anumite faze de construcție, destul de greu de observat doar pe baze stratigrafice.

Deși toate aceste piese nu sunt decât o infimă parte din vastul complex reprezentat de Curtea Domnească, în care se găseau atât obiecte de uz comun, cât și obiecte de valoare deosebită, demne de familia domnească, ele vin să se integreze într-o istorie rescrisă în permanență, tocmai datorită lor: orice săpătură din apropierea curții scoate la iveală încă „niște cioburi”.

Theodor Ignat, Sorin Cleșiu, *Renașterea unui Muzeu. Palatul Voievodal al Curții Vechi din București*

Prezentarea are drept subiect cercetările arheologice efectuate în ultimii doi ani la Palatul Voievodal Curtea Veche din București de echipa de arheologi de la Muzeul Municipiului București. Curtea Veche se află în prezent în plin proces de restaurare, cercetarea arheologică fiind parte componentă a acestui proiect. Vom prezenta pe scurt stadiul proiectului, principalele rezultate, dar și o serie de ipoteze și reinterpretări ale vechilor cercetări. Vom detalia și câteva situații particulare pe care le considerăm importante pentru proiectul viitorului Muzeu Curtea Veche.

Adrian Andrei Rusu, *Geneza ctitoriilor lui Ștefan cel Mare: ce ne mărturisesc confecțiile pisaniilor în piatră*

Oricare monument medieval nu mărturisește doar prezența sa în sine, ci ascunde întreaga strategie de construcție care i s-a aplicat, hotărându-se mărimea volumetrică, cantitatea și calitatea piatrăriei de realizat ori plătit, dacă nu se afla la îndemână; apoi toată zestrea decorativă a pereților (de la ceramică smălțuită, la picturi); în final, tot mobilierul liturgic (icoane, iconostas, tetrapod, sfeșnice, candelă, strane, cărți, lumânări, haine liturgice) și personalul servanț fără de care nu se putea săvârși vreo slujbă.

Două înscripții de biserici (Tazlău și Războieni) au fost comandate înaintea unui răstimp în care Alexandru, fiul domnesc, a sucombat. Este vorba despre luni bune dintre data decesului (iulie 1496) și cioplirea momentului de ctitorire de pe pisani, care au fost solicitate în comanda de execuție și pe care meșterii le-au avut de încrustat (noiembrie 1496 și 1497). Faptul că nu s-a corectat nimic în conținutul lor, cu toate că, între timp, s-a eliminat natural unul dintre ctitori, dezvăluie mai multe lucruri.

Procese corecte, detaliate în capitole esențiale, neagă înfăptuirile expeditivă, care să explice mecanismele actelor de ctitorire. Toate argumentează din plin ideea că avem de-a face doar cu calcule probabile pentru data efectuării sfințirii unui lăcaș.

Execuția ei propriu-zisă avea nevoie de alt timp (câteva săptămâni?). Toate preliminariile aveau nevoie de estimări concordate pentru a respecta riguros ziua înscrisă pe tabla cu text. Dacă le-am admite perfecte, trebuie să ne modificăm toate percepțiile legate de organizările de acțiuni medievale, nu doar din categoria nașterii unor biserici ori mănăstiri. Este foarte ușor de închipuit că anticiparea evenimentului despre care scriem, determinată de suma mai multor precise procese materiale, să fi fost tulburată de numeroase condiționări/accidente ivite între timp, astfel încât data reală de sfințire dăltuită să nu fi corespuns adevărului și, adesea, nici cu prezența personală a ctitorului.

Înțelesul concludiv este acela că datele comunicate de pisani pot transmite trișări de la derularea reală a inaugurărilor. Și datele de punere a unor lespezi noi pe morminte vechi au la Rădăuți o succesiune de zile (20, 25, 27, 30 ianuarie 1480) care nu poate intra decât în logica unor lucrări anterior comandate, la mai mulți meșteri diferiți, dar fără a fi asociate cu evenimente religioase.

Ele au fost terminate înainte și au purtat date convenționale ori estimative, la care/după care urmau să fie transmise posesorilor.

Florin Gabriel Petrică, *Transformări ale spațiului aulic: Curtea Domnească din Târgoviște. I. Bisericile*

Prefacerile arhitecturale, funcțiile administrative, viața cotidiană, aspectele ideologice reprezintă câteva paliere importante de analiză a istoriei spațiului și mediului aulic. Amenajarea acestui spațiu s-a realizat prin edificarea într-o incintă a unor clădiri cu funcții specifice actului de conducere, legitimitate și reprezentativitate, precum palate, biserici, turnuri, ziduri de apărare ori alte construcții. De-a lungul timpului, în funcție de necesități defensive, gusturi arhitecturale, posibilități materiale sau ideologie politică, spațiul aulic a cunoscut importante transformări. Această evoluție, identificată arheologic ori documentată în unele izvoare scrise, a făcut obiectul analizei istoricilor, stârnind uneori dispute istoriografice. Una dintre reședințele importante din spațiul extracarpatic, Târgoviștea, a suscit, la rândul ei, un interes aparte. Conservarea parțială sau chiar integrală a unor componente arhitecturale aulice, la care se adaugă și descoperirile arheologice ale unor construcții mai vechi, au dat naștere unor cronologii sau interpretări ce rămân disputate. Pe baza informațiilor arheologice publicate sau doar comunicate, precum și pe cea a unor izvoare scrise, autorul oferă o reinterpretare și o resistemizare analitică a istoriei Curții Domnești din Târgoviște, având ca prim element de analiză bisericile din incintă.

Ovidiu Cristea, *La curtea Măriei Sale. Țara Românească a secolelor XV-XVI de la modelul ideal la realitățile timpului*

Medievistica românească a parcurs, după 1990, un drum sinuos în care maniera tradițională de abordare a rămas vreme îndelungată paradigma istoriografică dominantă. Fără a fi în vreun fel nelegitimă, această manieră de investigare a trecutului ar risca, pe termen mediu și lung, să contribuie prea puțin la înțelegerea evului mediu românesc. Totuși, se poate constata că, măcar în ultimele două decenii, domeniul a cunoscut o înnoire spectaculoasă grație înțelegerii istoriei politice ca o istorie a puterii. O dezbateră care are în centru curtea domnească, adică nucleul de putere în jurul căruia au gravitat realitățile perioadei medievale este cu atât mai binevenită cu cât problema a fost mai degrabă una implicită în abordările istoriografice din trecut. Fără a avea pretenția unei tratări exhaustive, comunicarea propusă încearcă să deslușească mecanismele puterii în Țara Românească din veacurile XV-XVI, pornind de la o sursă care a stârnit nenumărate controverse (*Învățăturile lui Neagoe Basarab*) și care proiectează un model ideal al domnului și curții sale. Compararea cu alte mărturii ale timpului ne-ar ajuta să surprindem măsura în care modelul a avut sau nu acoperire în realitate și să încercăm să înțelegem de ce acest „ideal” sau efort de a reșeza funcționarea mecanismului puterii în Țara Românească a luat sfârșit odată cu inițiatorul său.

Elena Firea, *Sfinți și orașe în evul mediu românesc. Ioan cel Nou – sfântul Sucevei (sec. XV-XVII)*

De-a lungul întregului Ev Mediu, orașele în care se aflau relicve prestigioase sau mormântul vreunui sfânt s-au bucurat de un statut privilegiat. Prezența sacralizatoare a rămășițelor lumești ale sfinților le conferea în primul rând un plus de sacralitate și protecție divină, în timp ce pelerinajele la sanctuarele respective puteau fi o importantă sursă de venit pentru Biserică și orașeni deopotrivă. Dacă astfel de orașe erau totodată și centre ale puterii politice sau ecleziastice, prezența relicvelor era cu atât mai importantă, în măsură să le sporească legitimitatea și prestigiul. Este și cazul Sucevei, capitala Moldovei și sediu al mitropoliei pentru cea mai mare parte a evului mediu. Acolo au fost depuse moaștele Sf. Ioan cel Nou în anul 1415, când au fost ceremonial aduse în țară la inițiativa lui Alexandru cel Bun, și tot acolo se află și astăzi spre venerare, generând un important pelerinaj anual. Cu timpul, sfântul ajunge să se identifice cu orașul. Încă din secolul XVI, Ioan cel Nou este numit „de la Suceava”, iar atunci când curtea domnească și, ulterior, mitropolia Moldovei se mută definitiv la Iași, moaștele mucenicului aveau să rămână în continuare la Suceava. În anul 1686, mitropolitul Dosoftei le duce cu sine în Polonia, în ceea ce se va dovedi a fi un lung exil pentru Sf. Ioan cel Nou, exil încheiat abia în anul 1783, când moaștele s-au reîntors la Suceava.

Lucrarea de față își propune să discute câteva aspecte ale legăturii dintre sfânt și oraș, pentru perioada 1415-1686, când sfântul trup a rezidat fără întrerupere la Suceava. În contextul specific al evoluției cultului său, îmi propun să investighez când începe Sf. Ioan cel Nou să fie asumat ca protector divin al orașului. Este el un sfânt al orașului sau „sfântul mitropoliei”? În ce mod influențează localizarea moaștelor la Suceava evoluția cultului și, invers, cum influențează prezența lor acolo viața orașului?

Andrei Măgureanu, Bogdan Ciupercă, *Târgșorul. Un oraș medieval între două lumi*

Așezarea medievală de la Târgșoru Vechi apare în documentele medievale începând cu anul 1413, moment când Mircea cel Bătrân acordă un privilegiu comercial negustorilor brașoveni. Existența Târgșorului a fost strâns legată de această rută comercială între vest și est pe parcursul secolelor al XV-lea, dar mai ales al XVI-lea, când este epoca de maximă înflorire. Dorim să discutăm caracteristicile acestui târg (dezvoltare planimetrică, evoluție cronologică, biserici și cartiere...), pornind de la săpăturile arheologice, dar făcând apel și la mai recente investigații geofizice sau interpretări ale fotografiilor aeriene.

Bobî Apăvăloaei, *„Din târgul Iașilor de la margine”. Mărturii de civilizație urbană de la periferia orașului*

Sintagma din titlul comunicării apare într-o însemnare din anul 1575, pe un *Tetraevaghel* dat de Ion Golăi mare logofăt „la biserica lui Dumnezeu din târgul Iașilor de la margine, unde este hramul Înălțării Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Isus Hristos”. Biserica lui Ion Golăi, mănăstirea Golia, a fost analizată în

nenumărate studii, asupra cărora nu este momentul să insistăm acum. *Marginea* Iașilor unde a fost ridicat acest locaș de rugăciune nu a intrat în atenția specialiștilor decât în mod sporadic. În comunicarea de față, dorim să facem o mică prezentare a întinderii Iașilor la mijlocul secolului al XVI-lea și să conturăm imaginea unui fragment din *marginea* orașului. În demersul nostru vom utiliza cu precădere izvoare arheologice, dar și informații oferite de sursele scrise și cartografice.

Marius Chelcu, Orășeni, războaie și revolte. Secolul al XVII-lea în Moldova

În trecutul oricărei civilizații urbane, mai ales în cazurile în care orașele au fost și centre de putere mai importante, a existat și amenințarea atragerii populației urbane în tulburările provocate de expediții militare sau revolte. În măsura în care informațiile istorice ne permit, vom căuta să surprindem și să analizăm câteva dintre momentele în care locuitorii orașelor din Moldova au fost afectați de confruntările armate, campanii militare sau expediții de pradă, care au avut drept țintă orașele. Mai mult, nu vom ocoli nici cazurile în care locuitorii ai orașelor au participat activ, de o parte sau alta a taberelor aflate în conflict, sau au declanșat proteste și revolte. Firește, tot ca urmare a numărului și calității surselor istorice pe care le avem la îndemână, accentul va cădea asupra situației orașului Iași.

Aulic Civilization and Urban Civilization in Moldavia and Wallachia. 14th-17th centuries (Foreword)

Abstract

On February 11, 2021, the proceedings of the conference “Aulic Civilization and Urban Civilization in Moldavia and Wallachia. 14th-17th centuries” took place online, organized by the Faculty of History of the “Alexandru Ioan Cuza” University of Iași and the “Curtea Domnească” National Museum from Târgoviște. The program included 16 archeology and history papers, presented by specialists from Bucharest, Cluj-Napoca, Craiova, Iași, Pitești, Ploiești, Suceava and Târgoviște, whose field of research is connected to the topic chosen for this meeting. Unfortunately, not all authors have submitted texts for printing. However, given the interest shown by medievalists in the topics discussed at the conference, the organizers decided to publish the summaries of the missing papers from this group, in the hope that the studies, in their entirety, will be introduced without delay in the scientific circuit.

Keywords: Aulic Civilization; Urban Civilization; Moldavia; Wallachia; 14th-17th centuries.

ABREVIERI

<i>AARMSI</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice
<i>AARMSL</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Literare
<i>AARPAD</i>	= „Analele Academiei Române”, seria II, București, 1879-1916
<i>AA.SS.</i>	= <i>Acta Sanctorum</i> , ed. Bollandisti, III ^a edițiune, Parigi 1863-1870
<i>AB</i>	= Arhivele Basarabiei
<i>ACNSAS</i>	= Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității
<i>AE</i>	= L'Année Epigraphique, Paris
<i>AIR</i>	= Arhiva Istorică a României
<i>AIAC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj
<i>AIIAI</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>AIIC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Cluj
<i>AIINC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Națională, Cluj
<i>AIIX</i>	= Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>ALIL</i>	= Anuarul de Lingvistică și Istorie Literară, Iași
<i>ALMA</i>	= <i>Archivum Latinitatis Medii Aevi</i> . Genève.
<i>AM</i>	= Arheologia Moldovei, Iași
<i>AMAE</i>	= Arhiva Ministerului Afacerilor Externe
<i>AmAnthr</i>	= American Anthropologist, New Series, Published by Wiley on behalf of the American Anthropological Association
<i>AMM</i>	= Acta Moldaviae Meridionalis, Vaslui
<i>AMMB</i>	= Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași
<i>AMN</i>	= Acta Musei Napocensis
<i>AMR</i>	= Arhivele Militare Române
<i>AMS</i>	= Anuarul Muzeului din Suceava
<i>ANB</i>	= Arhivele Naționale, București
<i>ANC</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj
<i>ANDMB</i>	= Arhivele Naționale. Direcția Municipiului București
<i>ANG</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Galați
<i>ANI</i>	= Arhivele Naționale, Iași
<i>ANIC</i>	= Arhivele Naționale Istorice Centrale
<i>ANR-Cluj</i>	= Arhivele Naționale, Cluj-Napoca
<i>ANR-Sibiu</i>	= Arhivele Naționale, Sibiu
<i>ANRM</i>	= Arhivele Naționale ale Republicii Moldova, Chișinău
<i>ANRW</i>	= Aufstieg und Niedergang der römischen Welt, Berlin-New York
<i>ANSMB</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Municipiului București
<i>ANV</i>	= Arhivele Naționale, Vaslui
<i>AO</i>	= Arhivele Olteniei
<i>AP</i>	= Analele Putnei
<i>APH</i>	= Acta Poloniae Historica, Varșovia
<i>AqLeg</i>	= <i>Aquila Legionis. Cuadernos de Estudios sobre el Ejército Romano</i> , Salamanca
<i>AR</i>	= Arhiva Românească
<i>ArchM</i>	= Arhiva Moldaviae, Iași
<i>ArhGen</i>	= Arhiva Genealogică
„Arhiva”	= „Arhiva”. Organul Societății Științifice și Literare, Iași
<i>ArhMold</i>	= Arheologia Moldovei
<i>ASRR</i>	= Arhiva Societății Române de Radiodifuziune
<i>AȘUI</i>	= Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

- ATS = Ancient Textile Series, Oxbow Books, Oxford și Oakville
 AUAIC = Arhiva Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
 AUB = Analele Universității „București”
 BA = *Biblioteca Ambrosiana*, Roma, Città Nuova Editrice
 BAR = Biblioteca Academiei Române
 BArchB = Bundesarchiv Berlin
 BAR int. ser. = British Archaeological Reports, International Series
 BBR = Buletinul Bibliotecii Române
 BCIR = Buletinul Comisiei Istorice a României
 BCMI = Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice
 BCU-Iași = Biblioteca Centrală Universitară, Iași
 BE = Bulletin Epigraphique
 BF = Byzantinische Forschungen, Amsterdam
 BJ = Bonner Jahrbücher, Bonn
 BMI = Buletinul Monumentelor Istorice
 BMIM = București. Materiale de istorie și muzeografie
 BNB = Biblioteca Națională București
 BNJ = Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher
 BOR = Biserica Ortodoxă Română
 BS = Balkan Studies
 BSNR = Buletinul Societății Numismatice Române
 ByzSlav = Byzantinoslavica
 CA = Cercetări arheologice
 CAI = Caiete de Antropologie Istorice
 CartNova = *La ciudad de Carthago Nova 3: La documentación epigráfica*, Murcia
 CB = Cahiers balkaniques
 CC = Codrul Cosminului, Suceava (ambele serii)
 CCAR = Cronica cercetărilor arheologice din România, CIMEC, București
 CCh = *Corpus Christianorum*, Turnhout
 CChSG = *Corpus Christianorum. Series Graeca*
 CCSL = *Corpus Christianorum Series Latina*, Turnhout, Brepols
 CDM = *Catalogul documentelor moldovenești din Arhivele Centrale de Stat*, București, vol. I-V; supl. I.
 CDȚR = *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, București, vol. II-VIII, 1974-2006
 Chiron = Chiron: Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts, 1971
 CI = Cercetări istorice (ambele serii)
 CIL = *Corpus Inscriptionum Latinarum*, Berlin
 CL = Cercetări literare
 CLRE = *Consuls of the Later Roman Empire*, eds. R. S. Bagnall, A. Cameron, S. R. Schwartz, K. A. Worp, Atlanta, 1987
 CN = Cercetări Numismatice
 CNA = Cronica Numismatică și Arheologică, București
 CSCO = *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium*, Louvain
 CSEA = *Corpus Scriptorum Ecclesiae Aquileiensis*, Roma, Città Nuova Editrice
 CSEL = *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*, Wien, De Gruyter
 CSPAMI = Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Centrale, Pitești
 CT = Columna lui Traian, București
 CTh = *Codex Theodosianus*. Theodosiani, Libri XVI cum constitutionibus Sirmondianis, I, edidit adsumpto apparatu P. Kruegeri, Th. Mommsen, Hildesheim, 1970-1971
 Cv.L = Convorbiri literare (ambele serii)

„Dacia”, N.S.	= Dacia. Nouvelle Série, Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București
DANIC	= Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale
DGAS	= Direcția Generală a Arhivelor Statului
DI	= Diplomatarium Italicum
DIR	= <i>Documente privind istoria României</i>
DIRRI	= <i>Documente privind Istoria României. Războiul pentru Independență</i>
DOP	= Dumbarton Oaks Papers
DTN	= <i>Din trecutul nostru</i> , Chișinău
DRH	= <i>Documenta Romaniae Historica</i>
EB	= Études Balkaniques
EBPB	= Études byzantines et post-byzantines
EDCS	= <i>Epigraphik-Datenbank Clauss-Slaby</i> (http://www.manfredclauss.de/)
EDR	= <i>Epigraphic Database Roma</i> (http://www.edr-edr.it/default/index.php)
EpigrAnat	= Epigraphica Anatolica, Münster
ERAsturias	= F. Diego Santos, <i>Epigrafiya Romana de Asturias</i> , Oviedo, 1959.
Gerión	= Gerión. Revista de Historia Antigua, Madrid
GB	= Glasul Bisericii
GCS	= <i>Die Griechischen Christlichen Schriftsteller</i> , Leipzig, Hinrichs, 1897-1969
GLK	= <i>Grammatici Latini Keil</i>
HEp	= <i>Hispania Epigraphica</i> , Madrid
„Hierasus”	= <i>Hierasus</i> . Anuarul Muzeului Județean Botoșani, Botoșani
HM	= Heraldica Moldaviae, Chișinău
HU	= Historia Urbana, Sibiu
HUI	= Historia Universitatis Iassiensis, Iași
IDR	= <i>Inscripțiile din Dacia romană</i> , Bucurști-Paris
IDRE	= <i>Inscriptions de la Dacie romaine. Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie</i> , I-II, Bucarest, 1996, 2000
IGLN	= Inscriptions grecques et latines de Novae, Bordeaux
IGLR	= <i>Inscripțiile grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România</i> , București, 1976
ILLPecs	= Instrumenta Inscripta Latina. <i>Das römische Leben im Spiegel der Kleininschriften</i> , Pecs, 1991
ILAlg	= <i>Inscriptions latines d'Algérie</i> , Paris
ILB	= <i>Inscriptiones Latinae in Bulgaria repertae. Inscriptiones inter Oescum et Iatrum repertae</i> , Sofia, 1989
ILD	= <i>Inscripții latine din Dacia</i> , București
ILN	= <i>Inscriptions latines de Novae</i> , Poznan
ILLPRON	= <i>Inscriptionum Lapidarium Latinarum Provinciae Norici usque ad annum MCMLXXXIV repertarum indices</i> , Berlin, 1986
ILS	= <i>Inscriptiones Latinae Selectae</i> , 1892
IMS	= <i>Inscriptiones Moesiae Superioris</i> , Belgrad
IN	= „Ioan Neculce”. Buletinul Muzeului Municipal Iași
ISM	= <i>Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine</i> , București, vol. I-III, 1983-1999
JGO	= Jahrbücher für Geschichte Osteuropas
JL	= Junimea literară
JRS	= The Journal of Roman studies, London
LR	= Limba română
MA	= Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
MCA	= Materiale și cercetări arheologice
MEF	= <i>Moldova în epoca feudalismului</i> , vol. I-XII, 1961-2012, Chișinău
MEFRA	= <i>Mélanges de l'École française de Rome: Antiquité</i> , Roma

- MGH = *Monumenta Germaniae Historica inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum auspiciis societatis aperiendis fontibus rerum Germanicarum medii aevi*, Berlin 1877-
 MI = Magazin istoric, București
 MIM = Materiale de istorie și muzeografie
 MM = Mitropolia Moldovei
 MMS = Mitropolia Moldovei și Sucevei
 MN = Muzeul Național, București
 MO = Mitropolia Olteniei
 MOF = Monitorul Oficial al României
 Navarro = M. Navarro Caballero, *Perfectissima femina. Femmes de l'elite dans l'Hispanie romaine*, Bordeaux, 2017.
 NBA = *Nuova Biblioteca Agostiniana*, Roma, Institutum Patristicum Augustinianum
 NDPAC = *Nuovo Dizionario Patristico e di Antichità Cristiane*, I, A-E, 2e edizione, Marietti, 2006; III, P-Z, 2e edizione, Marietti, 2008
 NEH = *Nouvelles études d'histoire*
 OI = Opțiuni istoriografice, Iași
 OPEL = *Onomasticon provinciarum Europae latinarum*, vol. I-IV, Budapesta-Viena, 1994-2002
 PG = *Patrologiae cursus completus, Series Graeca*, ed. J.-P. Migne, Paris, 1886-1912
 PIR = *Prosopographia Imperii Romani. Saec. I.II.III*, editio altera, Berlin.
 PLRE = *Prosopography of the Later Roman Empire*, 3 vol., eds. A. H. M. Jones, J. R. Martindale, and J. Morris, Cambridge, 1971-1992
 RA = Revista arhivelor
 RBAR = Revista Bibliotecii Academiei Române, București
 RC = Revista catolică
 RdI = Revista de istorie
 REByz = *Revue des Études Byzantines*
 RER = *Revue des études roumaines*
 RESEE = *Revue des études Sud-Est européennes*
 RHP = *Die römischen Hilfstruppen in Pannonien während der Prinzipatszeit. I: Die Inschriften*, Viena
 RHSEE = *Revue historique de Sud-Est européen*
 RI = Revista istorică (ambele serii)
 RIAF = Revista pentru istorie, arheologie și filologie
 RIB = *Roman Inscriptions of Britain*, Londra
 RIM = Revista de Istorie a Moldovei, Chișinău
 RIR = Revista istorică română, București
 RIS = Revista de istorie socială, Iași
 RITL = Revista de istorie și teorie literară
 RIU = *Die römischen Inschriften Ungarns*, Budapesta
 RJMH = *The Romanian Journal of Modern History*, Iași
 RM = Revista muzeelor
 RMD = *Roman Military Diplomas*, Londra
 RMM = *Römische Militärdiplome und Entlassungsurkunden in der Sammlung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums*, Mainz
 RMM-MIA = Revista muzeelor și monumentelor, seria Monumente istorice și de artă
 RMR = Revista Medicală Română
 RRH = *Revue roumaine d'histoire*
 RRHA = *Revue roumaine de l'histoire de l'art*
 RRHA-BA = *Revue Roumaine d'Histoire de l'Art. Série Beaux Arts*
 RSIAB = Revista Societății istorice și arheologice bisericești, Chișinău
 Rsl = Romanoslavica

<i>SAHIR</i>	= Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae, București
<i>SAI</i>	= Studii și Articole de Istorie
<i>SCB</i>	= Studii și cercetări de bibliologie
<i>Sch</i>	= <i>Sources Chrétiennes</i> , Paris
<i>SCIA</i>	= Studii și cercetări de istoria artei
<i>SCIM</i>	= Studii și cercetări de istorie medie
<i>SCIV/SCIVA</i>	= Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie)
<i>SCN</i>	= Studii și Cercetări Numismatice, București
<i>SCȘI</i>	= Studii și cercetări științifice, Istorie
<i>SEER</i>	= The Slavonic and East European Review
<i>SHA</i>	= <i>Scriptores Historiae Augustae</i>
<i>SJAN</i>	= Serviciul Județean al Arhivelor Naționale
<i>SMIC</i>	= Studii și materiale de istorie contemporană, București
<i>SMIM</i>	= Studii și materiale de istorie medie, București
<i>SMIMod</i>	= Studii și materiale de istorie modernă, București
<i>SOF</i>	= Südost-Forschungen, München
<i>ST</i>	= Studii Teologice, București
<i>StAntArh</i>	= Studia Antiqua et Archaeologica, Iași
<i>T&MBYZ</i>	= <i>Travaux et Mémoires du Centre de recherches d'histoire et de civilisation byzantines</i>
<i>ThD</i>	= Thraco-Dacica, București
<i>TR</i>	= Transylvanian Review, Cluj-Napoca
<i>TV</i>	= Teologie și viața, Iași
<i>ZPE</i>	= Zeitschrift für Papyralogie und Epigraphik
<i>ZSL</i>	= Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde